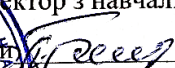

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра біології, екології та методик їх навчання

Проректор з навчальної-педагогічної роботи Марія Боднар
«31» серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА

Рівень вищої освіти **другий (магістерський)**
галузь знань **Е Природничі науки, математика та статистика**
спеціальність **Е2 Екологія**
освітньо-професійна програма **Екологія**

Робоча програма освітнього компоненту «Виробнича практика», для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю Е 2 Екологія, Кременець. 2026. 21 с.

Розробники програми:

Михалюк І. М., доцент кафедри біології, екології та методик їх навчання КОГПА ім. Тараса Шевченка, кандидат біологічних наук, доцент;

Галаган О. К., доцент кафедри біології, екології та методик їх навчання КОГПА ім. Тараса Шевченка, кандидат біологічних наук, доцент;

Штогрин М. О., директор НПП «Кременецькі гори», кандидат економічних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри біології, екології та методик їх навчання

Протокол № 1 від „31” серпня 2026 року

Завідувач кафедри

О. Кратко

1. Вступ

Освітній компонент «Виробнича практика» – спрямований на формування умінь, навичок, компетентностей, що відповідають кваліфікації та програмним результатам навчання, які отримують здобувачі ступеня вищої освіти магістра та дає можливість займати відповідні первинні посади

Зміст і завдання професійної підготовки магістрів за спеціальністю Е 2 Екологія визначаються освітньо-професійною програмою, навчальним планом та «Положенням про проведення практики здобувачів вищої освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка», затвердженого на засіданні вченої ради Академії (протокол №2 від 16.10.2023 року).

Виробнича практика може проводитися на базі підприємств, установ та організацій природоохоронного профілю, органів державної влади та місцевого самоврядування, науково-дослідних установ, національних природних парків, заповідних територій, екологічних служб і лабораторій, громадських організацій та інших установ, діяльність яких пов'язана з екологією, охороною довкілля та раціональним використанням природних ресурсів.

Проходження виробничої практики спрямоване на практичне застосування та поглиблення теоретичних знань з екології, охорони довкілля, природокористування й фахових дисциплін. Під час практики здобувачі набувають практичних навичок проведення екологічних досліджень, збору та аналізу інформації, оцінювання стану довкілля, роботи з екологічною документацією, планування професійної діяльності та розроблення обґрунтованих рекомендацій щодо розв'язання актуальних екологічних проблем.

2. Опис

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компоненту	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 8	Галузь знань Е Природничі науки, математика та статистика	Нормативна	
Загальна кількість годин – 240 год.	Спеціальність Е2 Екологія	Курс	
		2-й	
		Семестр	
		3-й	
Тривалість – 6 тижнів	Освітньо-професійна програма Екологія	Лекції	
		-	-
		Практичні, семінарські	
	Освітній рівень другий (магістерський)	-	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		240 год.	240 год.
		Форма контролю	
		залік	

3. Мета та завдання

Метою виробничої практики є формування у майбутніх фахівців практичних професійних знань щодо екологічних аспектів господарської діяльності, набуття досвіду технологічної, дослідницької та експериментальної роботи. Передбачається ознайомлення з технологічними процесами виробництва та оцінювання їх впливу на довкілля, опанування сучасних методів охорони навколишнього природного середовища і зменшення антропогенного навантаження, набуття навичок організації роботи екологічних служб підприємств, проведення екологічних спостережень, збору, опрацювання та аналізу отриманих результатів.

Завданнями практики є закріплення теоретичних знань та отримання практичного досвіду роботи; ознайомлення з роботою природоохоронних установ чи підприємств; формування практичних навичок збирання, аналізу та оцінювання екологічної інформації; набуття навичок вирішення практичних екологічних завдань; розвиток навичок самостійної та командної роботи.

Пререквізити

Для підвищення ефективності засвоєння дисципліни, здобувач вищої освіти до початку її вивчення має засвоїти наступні обов'язкові навчальні предмети: «Глобальні екологічні виклики сучасності», «ОВД та еколого-інженерне проектування», «Екологічне законодавство та управління екологічними проектами», «Сталий розвиток та інтегроване природокористування».

У результаті проходження виробничої практики здобувач освіти повинен володіти такими компетентностями та досягти таких результатів навчання:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов та вимог.

Загальні

ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК02. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК04. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК07. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

Фахові

ФК09. Обізнаність на рівні новітніх досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

ФК10. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні екологічних проблем.

ФК13. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

ФК14. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

ФК16. Здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

ФК17. Здатність самостійно розробляти екологічні проекти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей.

ФК18. Здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної небезпеки на довкілля та людину.

Програмні результати навчання

ПР01. Знати та розуміти фундаментальні і прикладні аспекти наук про довкілля.

ПР02. Уміти використовувати концептуальні екологічні закономірності у професійній діяльності.

ПР04. Знати правові та етичні норми для оцінки професійної діяльності, розробки та реалізації соціально-значущих екологічних проектів в умовах суперечливих вимог.

ПР05. Демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних природоохоронних проектів з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

ПР06. Знати новітні методи та інструментальні засоби екологічних досліджень, у тому числі методи та засоби математичного і геоінформаційного моделювання.

ПР07. Уміти спілкуватися іноземною мовою в науковій, виробничій та соціально-суспільній сферах діяльності.

ПР08. Уміти доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу.

ПР11. Уміти використовувати сучасні інформаційні ресурси з питань екології, природокористування та захисту довкілля.

ПР14. Застосовувати нові підходи для вироблення стратегії прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах.

ПР17. Критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття з різних предметних галузей для вирішення практичних задач і проблем екології.

ПР18. Уміти використовувати сучасні методи обробки і інтерпретації інформації при проведенні інноваційної діяльності.

ПР19. Уміти самостійно планувати виконання інноваційного завдання та формулювати висновки за його результатами.

ПР20. Володіти основами еколого-інженерного проектування та еколого-експертної оцінки впливу на довкілля.

4. Організація та зміст практики

Бази «Виробничої практики» визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між академією і підприємствами (установами) всіх форм власності і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти.

Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатись на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами практики можуть виступати національні природні парки та природні заповідники, інші установи та організації, які здійснюють природоохоронну діяльність, агрохолдинги, сучасні провідні сільськогосподарські та промислові підприємства різних форм господарювання, які відповідають вимогам практики, а також підприємства лісової галузі.

Здобувачі мають можливість завчасно самостійно пропонувати місце проходження практики за умови підписання короткострокового договору між академією та підприємством.

Кафедра біології, екології та методик їх навчання наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними підприємствами, що можуть стати базами практики під час проходження виробничої практик:

1. Інститут охорони ґрунтів України
2. НПП Мале Полісся
3. Кременецький ботанічний сад
4. НПП Дермансько-Острозький
5. НПП Кременецькі гори
6. Управління екології та природних ресурсів Тернопільської ОВА

7. НПП Подільські Товтри

8. Філія «Кременецьке лісове господарство» Державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України»

Підготовка до практики

Перед проходженням практики здобувачі повинні:

1. Своєчасно прибути на місце практики;
2. Пройти інструктаж з техніки безпеки та ознайомитися з порядком проходження практики;
3. Отримати необхідні документи та програму для проходження практики;

Обов'язки здобувачів під час проходження практики

Для виконання завдань практики студенти зобов'язані:

- взяти участь у настановній конференції з питань організації практики та отримати консультації щодо проходження практики та оформлення всіх необхідних документів;
- отримати направлення на практику;
- своєчасно прибути на базу практики;
- отримати інструктаж з охорони праці, ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку організацій та установ, порядком отримання документації та матеріалів.
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками керівників від Академії та бази практики;
- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно оформити звітну документацію та скласти залік з практики.

Обов'язки керівника практики

Керівник практики від закладу вищої освіти:

- бере участь у проведенні настановної та підсумкової конференцій, у складі комісії приймає заліки з практики;
- здійснює контроль за дотриманням термінів виробничої практики;
- надає консультаційну допомогу здобувачам з усіх питань, пов'язаних з проходженням практики;
- здійснює контроль за виконанням здобувачами всіх видів робіт, які виконуються в ході проходження практики;
- подає проректору з навчальної роботи письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо поліпшення проходження практики здобувачів вищої освіти.

Керівник від бази практики:

- забезпечує належні безпечні умови праці, здійснює контроль за дотриманням виконання завдань практики, надає консультаційну допомогу, оцінює результати виконання здобувачами програми практики.

Тривалість робочого часу здобувачів вищої освіти під час проходження практики регламентується Кодексом законів про працю України і складає для здобувачів вищої освіти віком від 16 до 18 років – 30 годин на тиждень (ст.51 із змінами, внесеними Законами № 871-12 від 20.03.91, № 3610-12 від 17.11.93, № 263/95 ВР від 05.07.95), від 18 років і старше – не більше 40 годин на тиждень (ст. 50 в редакції Закону № 871-12 від 20.03.91, із змінами, внесеними Законом №3610-12 від 17.11.93).

5. Зміст практики

Термін проходження практики – 6 тижні. В процесі проходження «Виробничої практики» здобувачі освіти для виконання завдань практики повинні:

- ознайомитись з метою практики, завданнями, системою оцінювання результатів роботи та організацією роботи;
- ознайомитись з базою практики;
- ознайомитись з технологічним процесом виробництва, робочим процесом установи чи організації (в залежності від бази практики) ;
- практично оволодіти методиками виконання лабораторних та дослідних робіт, ведення документообігу, складання звітності (в залежності від бази практики);
- оформити звітну документацію до захисту виробничої практики
- набути навичок самостійної професійної роботи в середовищі трудового колективу.
- ознайомитись та провести аналіз законодавчої бази (закони, постанови КМУ, відомчі інструкції, тощо), якою керується підприємство у сфері статутної та природоохоронної діяльності, а саме:
 - чи є на підприємстві еколог, які його посадові обов'язки, якщо нема, то на кого покладені ці обов'язки.
 - чи проводить підприємство викиди у атмосферне повітря, скиди у водні об'єкти, розміщення чи захоронення ТПВ. Відповідальні особи та норми законодавства по даному напрямку.

6. Структура практики

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Безпосереднє проходження практики	180
2	Ведення щоденника	20
3	Написання звіту	40
Всього годин		240

7. Етапи проходження практики

Етапи проходження практики	Види робіт	Відповідальні особи
Проведення настановної конференції	- Надання загальної інформації щодо проходження практики. - Отримання необхідних документів. - Інструктаж з техніки безпеки	Відділ практики
Безпосереднє проходження практики	- Ознайомлення з установою підприємством, організацією, специфікою їх діяльності. - Ознайомлення з посадовою інструкцією, обов'язками, плануванням роботи, правилами техніки безпеки. - Ознайомлення робочим місцем практики, обладнанням та матеріалами. - Участь у виконанні робіт на місці практики. - Написання та оформлення щоденника практики та звіту	Здобувач, керівник практики від ЗВО, керівник від бази практики
Оцінювання результатів практики	- Надання оформленого звіту та щоденника практики керівникам від бази практики. - Отримання характеристики та оцінки роботи від бази практики. - Надання оформленого звіту та щоденника практики керівникам від ЗВО	Здобувач, керівник практики від ЗВО, керівник від бази практики
Проведення підсумкової конференції	Захист звіту у вигляді доповіді основних результатів практики із поясненням проблемних аспектів підприємства, установи, організації	Здобувач, член комісії, керівник практики від ЗВО, а також керівники від бази практики (за бажанням)

8. Зміст практики

Зміст виробничої практики у природоохоронних установах

Виробнича практика у природоохоронній установі передбачає ознайомлення здобувачів із її структурою, підпорядкуванням, основними напрямками діяльності, географічним розташуванням і природними умовами території.

Залежно від специфіки установи здобувачі мають можливість:

- аналізувати результати моніторингу стану атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод, ґрунтів, рослинного і тваринного світу, лісових екосистем;
- виконувати необхідні екологічні розрахунки та визначати рівень і ступінь забруднення компонентів довкілля;
- опрацьовувати результати спостережень із використанням таблиць, графіків, діаграм і карт;
- оцінювати стан природних екосистем та основні фактори їх антропогенного порушення;

- визначати показники накопичення та міграції забруднювальних речовин у компонентах довкілля;
- брати участь у проведенні екологічного моніторингу та підготовці відповідних матеріалів.

Зміст виробничої практики на промислових підприємствах

Практика на промисловому підприємстві передбачає ознайомлення з його структурою, напрямками діяльності, виробничою спеціалізацією, видами продукції, сировиною, природно-ресурсними умовами території та особливостями впливу виробництва на довкілля.

Під час практики здобувачі:

- визначають основні джерела забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів і ґрунтів;
- виконують розрахунки обсягів викидів і рівнів забруднення;
- оцінюють ефективність очищення промислових викидів і стічних вод;
- ознайомлюються із сучасними методами та обладнанням для очищення викидів і стоків;
- беруть участь у дослідженні стану компонентів довкілля в зоні впливу підприємства;
- визначають можливий економічний збиток від негативного впливу виробництва на довкілля;
- розробляють пропозиції щодо вдосконалення природоохоронної діяльності підприємства;
- ознайомлюються з екологічною документацією, звітністю, екологічною експертизою та паспортизацією;
- вивчають основи екологічного менеджменту, ресурсозбереження та природоохоронного проектування.

Зміст виробничої практики у науково-дослідних установах

Практика у науково-дослідній установі передбачає ознайомлення з її структурою, основними напрямками роботи та діяльністю наукових лабораторій.

Здобувачі:

- ознайомлюються з методами екологічних досліджень і моніторингу довкілля;
- вивчають лабораторне обладнання та правила його використання;
- набувають практичних навичок відбору, підготовки та аналізу проб;
- беруть участь у проведенні лабораторних і польових досліджень;
- здійснюють оброблення та аналіз отриманих результатів;
- виконують необхідні розрахунки, визначають екологічні показники та індекси;
- використовують статистичні методи оброблення даних і представляють результати у вигляді таблиць, графіків та діаграм.

Зміст виробничої практики у проєктних установах

Практика у проєктній установі передбачає ознайомлення з її структурою, напрямками діяльності та роботою підрозділів, які займаються питаннями охорони довкілля.

Здобувачі:

- вивчають завдання та особливості роботи природоохоронних підрозділів;
- набувають практичних навичок проєктування та розрахунку очисних споруд для стічних вод;
- ознайомлюються з принципами проєктування систем очищення промислових викидів;
- вивчають архітектурно-планувальні заходи щодо зменшення негативного впливу виробництва, зокрема шумового забруднення;
- беруть участь у підготовці природоохоронних проєктних матеріалів.

Зміст виробничої практики у державних екологічних установах

Практика у державних органах екологічного управління передбачає ознайомлення зі структурою установи, її повноваженнями, основними напрямками роботи та особливостями державного управління у сфері охорони довкілля.

Здобувачі:

- ознайомлюються з роботою структурних підрозділів та їх функціями;
- вивчають порядок приймання, перевірки та обліку екологічної звітності підприємств;
- ознайомлюються з методами контролю якості промислових стоків, поводження з відходами та радіологічного контролю;
- беруть участь в опрацюванні екологічної інформації та підготовці аналітичних матеріалів;
- вивчають порядок здійснення державного екологічного контролю та природоохоронного планування.

Зміст виробничої практики у сільськогосподарських підприємствах

Практика в аграрних підприємствах передбачає ознайомлення з їх структурою, напрямками діяльності та особливостями впливу сільськогосподарського виробництва на довкілля.

Здобувачі:

- вивчають вплив господарської діяльності на стан ґрунтів, поверхневих і підземних вод;
- оцінюють екологічні аспекти виробництва сільськогосподарської продукції;
- ознайомлюються із сучасними агроекологічними та ресурсозберігаючими технологіями;
- беруть участь у польових і лабораторних екологічних дослідженнях;
- аналізують результати досліджень та опрацьовують їх із використанням комп'ютерних технологій;
- беруть участь у вирішенні агроекологічних, техноекологічних і радіоекологічних питань.

9. Самостійна робота

Під час самостійної роботи здобувачі вищої освіти підбирають і аналізують фахову літературу, необхідну для проходження практики, здійснюють відбір матеріалу для виконання завдань практики.

Особлива увага в процесі самостійної роботи практиканта звертається на написання щоденника та оформлення звіту.

Одним із напрямків самостійної роботи є збір матеріалу для написання кваліфікаційної роботи.

10. Методи контролю

Виробнича практика вважається завершеною за умови виконання здобувачем всіх вимог програми практики.

Контроль за роботою здобувачів під час практики здійснює керівник відділу практики Академії. Під час оцінювання враховується рівень теоретичної підготовки майбутнього еколога, оцінка за виконання завдань практики, а також оформлення документації.

Після проходження практики здобувач повинен здати у відділ практики ЗВО таку документацію:

1. Щоденник практики з підписами і печатками, у якому представлено:

- індивідуальний план проходження практики з відмітками про виконання запланованих видів робіт;
 - облік роботи (опис кожного робочого дня практики);
 - характеристику-відгук та оцінку роботи здобувача на підприємстві (установі, організації) як еколога.
2. Звіт про проведену (виконану) роботу під час проходження виробничої практики (з печаткою на титульному аркуші та підписом керівника від бази практики), оформлений згідно вимог.

Після закінчення терміну проходження виробничої практики здобувачі звітують про виконання програми, що відбувається у формі захисту звіту на засіданні комісії, до складу якої входять декан, завідувач кафедри, керівники практики від ЗВО та баз практик (за бажанням). Захист звіту у вигляді доповіді основних результатів практики може супроводжуватись презентацією.

11. Розподіл балів, що присвоюється здобувачам

№	Вид діяльності	Бали
1	Виконання індивідуальних завдань практики, проведення дослідницької та аналітичної роботи на базі практики	0-40
2	Оформлення звіту практики	0-40
3	Оформлення щоденника практики	0-10
4	Презентація результатів практики на підсумковій конференції (виступ з доповіддю, фотозвіт, презентація)	0-10
Всього		100

12. Вимоги до оформлення звіту та щоденника

Студент при проходженні практики зобов'язаний цілком виконати завдання, передбачені програмою практики. По закінченні практики – здати на кафедру наступні звітні документи:

1. щоденник практики;
2. звіт про проходження практики.

Основним документом, що висвітлює роботу студента під час проходження практики, є щоденник, який заводиться з першого дня практики і ведеться щодня. У щоденнику здобувач щодня в короткій формі робить запис про виконану роботу відповідно до календарного графіка проходження практики, про участь у науковому і громадському житті підприємства. У щоденник заносяться також всі зауваження і вказівки керівників практики.

По закінченні практики керівник від підприємства пише в щоденнику практики відгук, в якому повинні міститися такі відомості (див. Додаток А):

- фактичні терміни початку і закінчення практики;
- реквізити наказу про призначення керівника
- відомості про те, в якому підрозділі й в якій якості проходив практику здобувач (практикант, асистент);
- короткий опис роботи, виконаної студентом;
- характеристика ділових якостей здобувача;
- оцінка, яку заслуговує студент.

Звіт з практики складається студентом самостійно в процесі проходження практики по мірі виконання чергового етапу календарного плану. Матеріал для складання звіту здобувач збирає і систематизує протягом усього періоду практики.

Звіт оформлюється згідно вимог ДСТУ 3008:2015. Загальний обсяг оформленого

звітусягає від 15 до 30 сторінок основного тексту формату А4 (210х297 мм). Текст слід друкувати, витримуючи наступні параметри сторінок: верхній, нижній береги – не менш 20 мм, лівий – 30, правий – не менш 10 мм. Рекомендована гарнітура – Times New Roman, кегль – 14, інтервал між рядками – 1,5.

Звіт практики має складатись з таких частин:

1. Титульний аркуш
2. Зміст
3. Перелік умовних позначень (за необхідності);
4. Вступ
5. Основна частина (організаційна структура підприємства, роль і взаємодія його підрозділів. Виявлення основних виробничих підрозділів та підрозділів, що забезпечують їх функціонування. Характеристика напрямів виробничої (статутної) діяльності. Загальна оцінка перспектив розвитку підприємства та напрямів їх реалізації)
6. Індивідуальне завдання (тези за тематикою магістерської роботи).
7. Огляд літературних джерел за тематикою індивідуального завдання.
8. Аналіз результатів, висновки.
9. Список використаної літератури.

Загальні вимоги до звіту: акуратність оформлення, чіткість побудовання і логічна послідовність викладення, стислість і точність формулювань, конкретність викладення матеріалу.

До звіту додаються щоденник з підписами і печаткою, що передбачені, та відзив керівника від підприємства.

Звіт повинен містити аналіз стану існуючої системи і розуміння студента щодо можливості підвищення її ефективності за рахунок розробки програмного, інформаційного й організаційного забезпечення.

В основній частині необхідно представити:

- аналіз науково-дослідної діяльності установ, організації та підприємства не проходили практику;
- характеристику ролі установ у екологічній освіті різних верств населення;
- пропозиції щодо підвищення ефективності екологічної свідомості та культури;
- аналіз труднощів та проблемних ситуацій, які виникали в ході практики;
- процес підготовки до написання кваліфікаційної роботи.

Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання завдань від бази практики, кафедри та індивідуального завдання. Студент звітується комісії, яку призначає завідувач кафедри.

До захисту студент подає звіт з практики та щоденник, підписаний керівником від бази практики, з характеристикою-відзивом і оцінкою. Звіт повинен бути оформлений згідно вимог.

За результатами звіту комісія диференційовано оцінює роботу студента.

Результати проведення практики обговорюються на засіданні кафедри.

Критерії оцінювання звіту

Звіт про проходження виробничої практики оцінюється в межах від 0 до 40 балів включно згідно критеріїв оцінювання. Отримання незадовільної оцінки веде за собою повторне представлення здобувачами вищої освіти звіту після усунення зауважень, визначених комісією.

Оцінка «відмінно» (31-40 балів) ставиться, якщо:

- всі розділи звіту відповідають вимогам робочої програми та змісту;
- розділи звіту не містять смислових та професійних помилок;

- звіт оформлено акуратно, з дотриманням чинних правил;
- звіт здано та захищено своєчасно;
- при захисті звіту на питання дано повні, чіткі та аргументовані відповіді.

Оцінка «добре» (21-30 балів) ставиться, якщо:

- всі розділи звіту відповідають вимогам робочої програми та змісту;
- розділи звіту містять незначні смислові та не містять професійних помилок;
- звіт оформлено акуратно, з дотриманням чинних правил, проте є декілька помилок;
- звіт здано та захищено своєчасно;
- при захисті звіту на питання дано відповіді, але з деякими незначними помилками.

Оцінка «задовільно» (11-20 балів) ставиться, якщо:

- розділи звіту відповідають вимогам робочої програми та змісту, але є деякі відхилення від змісту;
- розділи звіту містять смислові та професійні помилки;
- звіт оформлено неакуратно, є декілька грубих помилок;
- звіт здано та захищено з незначним запізненням;
- при захисті звіту на питання дано нечіткі відповіді, з деякими помилками.

Оцінка «незадовільно» (менше 10 балів) виставляється, якщо:

- розділи звіту не відповідають вимогам робочої програми та змісту;
- розділи звіту містять грубі смислові та професійні помилки;
- звіт оформлено дуже неакуратно, багато грубих помилок;
- звіт здано та захищено зі значним запізненням;
- при захисті звіту на питання не дано відповідей, які б дозволили оцінити рівень засвоєння матеріалу.

Щоденник практики та критерії його оцінювання

Щоденник практики заповнюється здобувачем під час проходження виробничої практики. У щоденнику представляють план проходження практики, облік роботи (опис кожного робочого дня практики) (див. Додаток Б). Щоденник з виробничої практики має містити титульну сторінку та сам щоденник у вигляді таблиці. Записи у щоденнику можуть бути зроблені у ручну або друковані.

Критерії оцінювання щоденника

Оцінка «відмінно» (8-10 балів) ставиться, якщо:

Щоденник оформлено належним чином, він містить повну інформацію про діяльність практиканта.

Оцінка «добре» (5-7 балів) ставиться, якщо:

Щоденник у цілому містить належну інформацію, однак оформлений з порушенням установлених вимог.

Оцінка «задовільно» (0-4 балів) ставиться, якщо:

Щоденник оформлений з порушенням установлених вимог, не містить передбаченої ним інформації (зокрема щодо змісту виконаних завдань).

У разі якщо щоденник містить негативну характеристику керівників від бази практики та/або від ЗВО, результати оцінки за іншими об'єктами контролю не враховуються і виставляється загальна негативна оцінка за проходження практики.

8. Методи контролю

Презентація робіт, оцінювання звіту та щоденника, залік.

Залік з виробничої практики приймається у формі звітної конференції комісією викладачів кафедри.

Після завершення практики здобувачі зобов'язані здати, у встановлені терміни керівнику практики від ЗВО звіт з практики та щоденник практики. Студент, що не виконав програми практики, отримав незадовільну оцінку при оцінюванні результатів практики отримує академічну заборгованість, яка ліквідується у визначеному порядку.

Загальне оцінювання результатів проходження виробничої практики, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно якої максимальний рейтинг кожного здобувача складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводяться в оцінку за схемою:

14. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

За шкалою ЄКТС	За 100-бальною шкалою	За національною шкалою
A	90-100	Відмінно
B	82-89	Добре
C	75-81	Добре
D	67-74	Задовільно
E	60-66	Задовільно
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Критерії оцінювання за національною шкалою

Оцінка А «5» («відмінно») (90–100): студент виявляє міцні, глибокі та системні знання навчально-програмованого матеріалу; відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу; демонструє вміння самостійно знаходити та користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища, ідеї, встановлювати причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робити аргументовані висновки; користується широким арсеналом засобів доказів власної думки, вирішує складні проблемні завдання; виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань; творчо застосовує професійні вміння і навички; вміє пов'язати теорію з практикою; володіє культурою викладу інформації, мова студента грамотна.

Оцінка В «4» («добре») (82–89): студент виявляє міцні, повні, ґрунтовні знання навчально-програмованого матеріалу; демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати та систематизувати інформацію, встановлювати зв'язок з обраною професією та робити висновки; використовує загальновідомі докази у власній аргументації; вільно застосовує матеріал у стандартних ситуаціях; відповідь студента в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, однак при відповіді та виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; рівень мовленнєвої культури відповідає загальноприйнятим нормам.

Оцінка С «4» («добре») (75–81): студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте його знання недостатньо глибокі та осмислені; відповідь на рівні загальних уявлень про предмет; демонструє деяке порушення логічності й послідовності викладу матеріалу; виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити певні, але неконкретні й неточні висновки; не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою; має фрагментарні навички в роботі з джерелами інформації; виявляє невисоку культуру викладу знань.

Оцінка Д «3» («задовільно») (67–74): студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; викладає матеріал уривчастими реченнями, при відповіді допускає суттєві помилки, які не здатен виправити після коректування запитань; недостатньо володіє розумовими операціями; відсутні уміння і навички у роботі з джерелами інформації; не вміє логічно мислити та викласти свою думку.

Оцінка Е «3» («задовільно») (60–66): має мінімально достатні знання з дисципліни, зі значними помилками; у загальному недостатньо орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання ув практичних ситуаціях.

Оцінка FX «2» («незадовільно») (35–59) (з можливістю повторного складання): студент не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосовування знань у практичних ситуаціях; демонструє; не виявляє творчі уміння застосовування знань, навичок у навчально-дослідній та практичній діяльності.

Оцінка F «2» («незадовільно») (0–34) (з обов'язковим повторним курсом): не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок.

Академічна доброчесність: Роботи (щоденники, звіти) здобувачів вищої освіти повинні бути їхніми оригінальними дослідженнями чи результатом власних міркувань. Відсутність бібліографічних покликань на свідомо використаний текст, запозичення та використання чужого тексту (академічний плагіат), фабрикування джерел, імітація дослідження, списування, ухилення від здачі письмових робіт у визначений термін без поважних причин є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі та поведінці студента є підставою для реагування викладача відповідно до «Положення про систему забезпечення академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин у Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка» (2026), «Положення про запобігання академічному плагіату та впровадження практики належного цитування в освітній і науковій діяльності Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка» (2026).

15. Методичне забезпечення

1. Програма практики.
2. Методичні матеріали на платформі Moodle.
3. Інструкції з техніки безпеки.

16. Рекомендовані джерела інформації

1. Гандзюра В. П. Системна оцінка якості навколишнього середовища. К.: Сталь, 2019. 140 с.
2. Маленко Я. В., Ворошилова Н. В., Кобрюшко О. О., Перерва В. В. Загальна екологія : навчальний посібник. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 231 с.
3. Михалюк І. М., Гурська О. В., Галаган О. К. Оцінка ступеня порушення екосистеми за зовнішніми ознаками деревних рослин (на прикладі Львівської області). *Екологічні науки : науково-практичний журнал*. Видавничий дім «Гельветика», 2026. № 3(66). С. 107-112. DOI <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2026.eco.3-66.14>.
4. Михалюк І. М., Дух О. І., Галаган О. К., Реалізація неформальної екологічної освіти молоді в діяльності громадських організацій. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка*. Серія : Педагогіка. Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2018. Вип. 10. С. 144–152.

5. Положення про організацію освітнього процесу в КОГПА. 2024. URL: https://kogpa.edu.ua/images/main_dir/polozhennya/pro-org-osvit-processu.pdf
6. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка 2024. URL: https://kogpa.edu.ua/images/main_dir/polozhennya/polozhennya-pro-praktyku.pdf
7. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.
8. Сухарев С. М., Чудак С. О., Сухарева О. Ю. Технологія та охорона навколишнього середовища : навч. посіб. Львів : Новий Світ 2000, 2004. 256 с.
9. Цицюра Н. І., Галаган О. К., Михалюк І. М., Дух О. І., Ромасюк І. М. Порівняльний аналіз екосистемних послуг деревних представників *Magnoliophyta* та *Pinophyta* і його значення для ботанічної й екологічної освіти. *Природнича освіта та наука*. Випуск 2. Видавничий дім «Гельветика», 2026. С. 160-169. DOI <https://doi.org/10.32782/NSER/2026-2.21>.
10. Volodymyr Sipii, Fedir Kurtiak, Ilona Mykhaliuk. Inna Hryhorchuk, Tetiana Zasiiekina Virtual laboratories as a means of increasing accessibility of biological education in Ukraine. (2024). *Periodicals of Engineering and Natural Sciences*, 12(4), 627-636. DOI: <https://doi.org/10.21533/pen.v12.i4.64>

Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
2. Закон України «Про природно-заповідний фонд України». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

Взірець оформлення титульної сторінки звіту

**Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка
Кафедра біології, екології та методик їх навчання**

ЗВІТ
про проходження виробничої практики
студента (-ки) 21Ем групи
спеціальність Е2 Екологія
освітньо-професійна програма Екологія

(прізвище, ім'я, по батькові)

Початок практики «___» _____ 20__ р.

Закінчення практики «___» _____ 20__ р.

Керівники практики:

Від бази практики _____
(підпис) (посада, ім'я, прізвище)

Від кафедри _____
(підпис) (посада, ім'я, прізвище)

Звіт захищено з оцінкою
Національна шкала: _____
Кількість балів: _____ Оцінка _____

«___» _____ 20__ р.

Кременець – 20__ рік

Форма щоденника практики

**Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка**

Кафедра біології, екології та методик їх навчання

ЩОДЕННИК
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
студента (-ки) 21 Ем групи
спеціальність Е2 Екологія
освітньо-професійна програма Екологія

(прізвище, ім'я, по батькові)

Кременець – 20__ рік

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface.

2. КАЛЕНДАРНИЙ ГРАФІК ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

[illegible]

Керівники практики:

від кафедри _____

(ім'я, прізвище)

(підпис)

(ім'я, прізвище)

від бази практики _____ (підпис) _____ (ім'я, прізвище)

(підпис)

(ім'я, прізвище)

3. ВІДГУК І ОЦІНКА РОБОТИ ЗДОБУВАЧА (-КИ) НА ПРАКТИЦІ

Керівники практики:

від бази практики _____

(підпис)

(ім'я, прізвище)

М.П.

« ____ » _____ 20 ____ р.

4. ВИСНОВОК КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ ВІД КАФЕДРИ

Дата складання звіту « ____ » _____ 20 ____ р.

Оцінка практики _____

Керівник практики:

від кафедри _____

(підпис)

(ім'я, прізвище)